

cadores / són robadores / --- peix de fer esch / venen per fresch / --- l'encamarar / saben bé fer: / del Garrofer / Altea, Albir, / cert vos sé dir / per *Calp* lo venen» (*Spill*, v. 7459). Les formes dels mapes no tenen ja autoritat lingüística (*Carpi* en mapa it. de 1339, *Calp* en un de mallorquí, *BSAL* III, 316b).

Calp pagarà 200 besants segons el tribut posat per Jaume I, a. 1257 (*El Arch.* I, 256). El 1257 Carroç dóna compte de la renda que ha percebut en nom del rei (*El Arch.* II, 323); més sobre *Calp* i En Carroç a. 1263 (*Cpbr.* II, 327); 1273 (II, 354). 1356 Pere III concedeix a l'Inf. Anfós jurisdicció sobre *Calp* (II, 376). 1298: reglamentació de la pesca des d'Orpesa fins a *Calp* (ib., IV, 274). 1275: aprovisionament del castell de *Calp* (ib. IV, 311).

En una escr. de Pere el Gran, any 1277, després de fer donacions a Teulada i llocs veïns com *Lenis*, en fa a *Calp*: «hereditates vocatas *Benimarag*, *Albinyén* et *Aleyen* cum pertinenciis suis, que sunt in te. de castris *Calp*; et afr. ex una parte cum alcheria *Benimalex* et ex alia cum montayna d'*Alchaubi*, et ex alia cum alcheria de *Beniasme*» (p. p. Soldevila, *Pere el Gran* I, 88-100).

Hi reconeixem fàcilment, de rengla, les ciutades pel *Repartiment* (*Lenes*, *Benimaraix*, *Albinyén*, i potser també *Benimaglur*; però ens intriga aqueixa muntanya *Alchaubi*, que essent límit de les alqueries de *Calp* havia de ser damunt *Calp*, i assemblant-s'hi tant el nom, sembla que sigui un adjectiu (nisba), en -ī dels que forma l'àrab a cada pas, sobre els noms de població etc., en efecte és versemblant que tot plegat sigui traducció d'un àrab *ğebel-al-Chaubi*; llavors en deduiríem que l'àrab local ja tenia assimilat el nom *Calp*, canviant-hi la p en b, com li és forçós: tant si hi fem la lleu esmena de b en l (lletres llargues semblants), — *-alkalbi* — com si interpretem *uh* com una modalitat gràfica de v (pronunciat *alkalbi*) amb l perduda per dissimilació.

Aquí tenim, doncs, nova prova que el nom *Calp* ja era arrelat en temps dels moros; si bé és clar que ells el devien apendre de la forma en què ja s'usava en el país. De tota manera, ben aviat es degué poblar de cristians; ja no figura en els censos de moriscos del S. XVI (on hi ha tantes poblacions veïnes, com Callosa, Altea, Benissa etc.) ni tan sols com a localitat mixta. Diu SSiv. que la seva població cristiana en l'any 1316 ja devia ser tan nombrosa que el rector de la seva parròquia ja feia un paper en els sínodes celebrats a la Seu valenciana.

Inútil pensar si el nom podia venir de l'àrab, per més que hi hagi una fàcil i insignificant coincidència amb els mots àr. *kālb* 'gos' i *qalb* 'cor'.

Els nombrosos *NOMS ANALEGS* de data antiquíssima són suficient indicatiu d'un origen pre-romà. *Calpe* com a nom del penyal de Gibraltar, que es llegeix en Ciceró, Estrabó, Poseidonios, Artemidor, i es repeteix en el periple massaliota dels Ss. VI-VII refet i traduït per Avienus; on també es troba l'adj. ètnic derivat *Calpetani*; que reapareix en Ptolemeu. Si aquest o

aquell poden referir-se també al nostre *Calp*, com han suposat alguns, és cosa que no s'ha provat, i seria difícil de provar, i menys podem afirmar que no podia haver-hi un poc de confusió entre els dos en la ment d'aquells autors antics, de terres llunyanes; i encara menys negar la versemblança que en la idea de les «columnes d'Hèrcules» pogués jugar algun paper el record del quasi-obelisc que forma l'Ifac. Tot, meres suposicions.

Vegeu el resum que en dóna Figueres Pacheco, *GGRV, Alacant*. Potser sí que quan Avienus, tirant més al N. del riu Segura i les illetes (Illa Plana) posa la «fita o molló limítrof de Tartessos» pensa en el grandios obelisc de l'Ifac (en tot cas, però, és impossible lingüísticament, que de Tartessos pogui venir el nom del Cap Foix com suggereix F. Pacheco).² Tampoc té cap base seriosa dir que *bifac* signifiqui 'columna' «en llenguatge líbico» com Joaquín Costa.³

El lingüista prefereix evitar conclusions sobre el que volien dir autors de terra allunyada, i d'informes poc directes, com ho eren aquests, remetent als treballs d'altri ben accessibles.⁴ I consignar ací, críticament, aqueixos NLL antics o arrelats des d'antic, que podrien orientar sobre els orígens del present. Ja en l'Antiguitat en trobem de ben semblants: *Κάλλη*, a la costa del Mar Negre, que se sol posar a uns 100 k. del Bósfor, era a Bitínia, segons Theopompos i Stephanos de Bizanci (ed. 1958, p. 345); però afegint que també hi havia un port del mateix nom (segons sembla, diferent, en opinió d'altres), i el gentilici *kalpéus*, que altres canvien en *Καλπίνος*, equivalia a *Σινωπέυς*: però *Sinope*, també d'aqueixa costa es trobava més de 400 k. a l'Est. *Καλπολιμηνίτα* 'gent del port (λιμὴν) de *Kalpe*'. D'altra banda Polibi cita una localitat *Κάλπιτος* a Galàcia, el país interior al SE. de Bitínia.

A Espanya mateix, segons el Himyarí (ed. Levi-Provençal, p. 194), geògraf amb dades del S. XV (junt amb una base del S. XIII), *Qalb* era el nom antic de la capital de la prov. (*kúra*) de Morón de la Frontera (*Maurúr*). Ara bé això no es pot atribuir al *Calpe* de Gibraltar, perquè Morón és uns 55 k. a l'ESE. de Sevilla, prop del límit amb la prov. de Màlaga, o sigui més de 100 al N. de Gibraltar; però tampoc sembla encertat Levi-P. en identificar-ho amb *Coripe*, noms difícilment conciliables en fonètica, car aquest tampoc es troba gaire prop de Morón sinó 20 k. més al S. Com que la traducció cast. del Razí cita allà un castell dit *Carpio*, amb aquest sí que hi ha possible enllaç fonètic.

Llavors, però, ens trobem amb un dilema: aqueix *qalb* pot ser alteració aràbiga de *Carpio* (amb la confusió morisca r/l), i seria el mot *carpio* del qual, com apel·latiu oronímic, va donar algunes senyes Mz. Pidal (*Orig.*, 285.7, p. 413), i aquest seria pre-romanisme independent de CALPE; o bé és realment una forma revestida pel nom CALPE, que alguns alteraven per etimologia popular segons el mot *carpio*.